

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v materských školách v školskom roku 2012/2013 v SR

V školskom roku 2012/2013 bolo v materských školách (MŠ) vykonaných **197** komplexných inšpekcií, čo predstavuje **6,89 %** z celkového počtu MŠ v Slovenskej republike. Kontrolovaných bolo **186** štátnych, **6** cirkevných (CMŠ) a **5** súkromných (SMŠ) škôl. S vyučovacím jazykom slovenským (VJS) bolo **168** a s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) **22** škôl. Vyučovacím jazykom slovenským a maďarským (VJS/VJM) deklarovalo **6** škôl a vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským (VJS/VJU) **1** škola.

Cieľom bolo zistiť stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania. Súhrnné zistenia vychádzali najmä z vykonaných hospitácií, informačného dotazníka pre riaditeľa MŠ, z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami a so zástupcami zriaďovateľov, prehliadky interiérov a exteriérov a z analýzy dokumentácie škôl.

Od februára 2013 ŠŠI monitorovala a hodnotila využívanie príspevku na výchovu a vzdelávanie (V a V) detí, ktoré majú jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky, v **100** školách¹.

Do **525** tried v **197** MŠ bolo prijatých **10 863** detí. Odloženú povinnú školskú dochádzku (OPŠD) malo **344** a dodatočne odloženú povinnú školskú dochádzku (DOPŠD) **6** detí. Detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) bolo **95**, z toho **78** so zdravotným znevýhodnením (ZZ) a **1** s intelektovým nadaním (N). Zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) bolo **16** detí, z toho 2 s OPŠD. Údaje o počte tried a detí sú uvedené v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1

Deti a triedy v materskej škole	Počet tried	Počet detí	Deti s OPŠD	Deti s DOPŠD	Deti so ŠVVP				
					Počet detí so ŠVVP				95
					z toho				
					ZZ	SZP			N
Počet detí zo SZP	z toho								
						O P Š D	D O P Š D		
Deti mladšie ako tri roky	18	344				3			
Deti 3 – 4 ročné	129	2 533			8	1			
Deti 4 – 5 ročné	80	1 856			8	3			
Deti 5 – 6 ročné	119	2 743	206	3	13	5	1		1
Deti 3 – 6 ročné	179	3 387	138	3	49	4	1		
Počty spolu	525	10 863	344	6	78	16	2		1
Počet samostatných tried pre deti so ZZ					6				

Riadenie školy

Školský vzdelávací program (ŠkVP) obsahom (88,32 %) umožňoval uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti (VVČ) v súlade s princípmi a cieľmi V a V školského zákona.

¹ Bratislavský, Trnavský a Žilinský kraj po 6 škôl, Prešovský kraj 8 škôl, Banskobystrický kraj 13 škôl, Košický kraj 15 škôl, Nitriansky kraj 21 škôl, Trenčiansky kraj 25 škôl

Štruktúru dodržalo 83,25 % škôl. V 23 ŠkVP absentovalo zapracovanie niektorej alebo aj viacerých náležitostí. Ojedinele školy nerešpektovali zásady a podmienky vypracovania ŠkVP, prípadne v nich uvádzali neaktuálne údaje.

Školy zdefinovali **vlastné ciele** V a V (95,94 %) v ŠkVP. Korešpondovali s ich profiláciou (88,32 %) a s reálnymi podmienkami (91,37 %). Zameranie ŠkVP bolo rôznorodé, však nie vždy následne konkretizované napr. v pláne práce školy, pláne VVČ. Prevládala environmentálna a športovo-pohybová orientácia vlastných cieľov. Niektoré školy sa zameriavali na regionálnu kultúru a ľudové tradície, na zdravý životný štýl, na digitálnu, dopravnú a na mediálnu gramotnosť. Iné venovali zvýšenú pozornosť prosociálnemu výchovnému štýlu, posilňovaniu úcty k rodičom i napomáhaniu rozvoja osobnostných charakteristík detí z dvojjazyčného, prípadne málo podnetného prostredia. Cirkevné školy posilňovali kresťanskú výchovu. Škola v *Košickom* kraji sa zamerala na uplatňovanie prvkov Montessori pedagogiky, čím vytvárala špecifické podmienky na podporovanie skúseností detí.

Deväť škôl *Banskobystrického* kraja prezentovalo vlastné zameranie rôznymi tézami vychádzajúcimi zo všeobecných cieľov ŠVP, alebo kopírujúcimi tieto ciele bez ich ďalšieho rozpracovania, bez konkretizovania na podmienky MŠ a potreby detí, čo bolo vo vzťahu k ich plneniu formálne, bez účinnosti v procese V a V a v podporovaní rozvoja kompetencií detí. Na základe analýzy plánu VVČ a jeho komparáciou s učebnými osnovami bolo v 1 škole zistené, že boli vyberané len niektoré výkonové štandardy, čím V a V neboli uskutočňované podľa ŠkVP a rozpracované učebné osnovy sa neplnili v plnom rozsahu. V tejto MŠ nebol rešpektovaný ani princíp bezplatnosti vzdelania dieťaťa rok pred plnením povinnej školskej dochádzky. Pozitívnym zistením z hľadiska plnenia vlastných cieľov a vlastného zamerania 1 školy v uvedenom kraji bolo spracovanie akceptovaných cieľov a zamerania jednotlivých elokovaných pracovísk, čo sa prejavilo aj vo využívaní špecifických spôsobilostí deťmi.

Učebné osnovy ŠkVP boli rozpracované v rozsahu stanovenom školským zákonom (79,19 %). Zväčša obsahovali cieľ a charakteristiku jednotlivých obsahových celkov, odporúčané stratégie VVČ a učebné zdroje. Niektoré školy ich doplnili o vlastné rozširujúce vzdelávacie štandardy (38,07 %) a o samostatne rozpracované prierezové témy (30,04 %). Predpokladom komplexného podporovania rozvoja kompetencií detí bola vzťahová nadväznosť jednotlivých obsahových celkov, tém, podtém a výkonových štandardov. V školách, v ktorých bola zistená nedostatočná a nezreteľná obsahová previazanosť a postupnosť, sa táto skutočnosť prejavila v plánovaní a v realizovaní VVČ neodôvodneným opakovaním tých istých cieľov v niekoľkých týždňoch za sebou, prípadne využívaním i vzájomne nesúvisiacich tém v jednom dni alebo týždni. Opätovne nebola venovaná cieľná pozornosť rozpracovaniu umelecko-expressívnej podoblasti (hudobnej a literárnej). Absentovalo plánovanie (aj neznámych) rozprávok, básní, piesní a pohybových hier, čo sa odzrkadlilo vo výbere a využití jednotlivých nástrojov príslušného obsahu VVČ. Učebné osnovy neboli súčasťou 3 ŠkVP.

Ponuku edukačných príležitostí a vytvorené podmienky *pre deti so ŠVVP deklarovalo* 46 ŠkVP aj napriek skutočnosti, že niektoré školy deti so ŠVVP neevidovali. Vzdelávalo ich 29 škôl, ktoré im zabezpečovali rovnoprávny prístup k V a V. Výkonom ich práv neboli obmedzované práva ostatných detí. Učitelia (11,16 %) uľahčovali pohybovanie sa, orientáciu a sebarealizovanie sa detí vypracovaním *individuálnych vzdelávacích programov* aj v spolupráci s poradenskými zariadeniami, učiteľmi základných škôl i so zákonnými zástupcami. Nastavenie a realizovanie účinných učebných a špeciálnych postupov ovplyvnili najmä problémy so získavaním všetkých potrebných dokladov o deťoch so ŠVVP, absencia vstupného a systematického servisu poradenských zariadení i nezáujem niektorých zákonných zástupcov.

Riaditelia vydali ŠkVP po prerokovaní (87,31 %) v pedagogickej rade (PR) a v rade školy (RŠ). S obsahom oboznámili (90,36 %) zákonných zástupcov detí a zverejnili ich (91,37 %) na verejne prístupnom mieste. ŠkVP boli celkovo vypracované na *dobrej úrovni* (87,44 %). Zlepšenie opätovne vyžaduje pragmatická a odbornoterminologická zrozumiteľnosť, reálnosť, aktuálnosť a nadväznosť informácií jednotlivých častí ŠkVP.

Pedagogické riadenie bolo v kontrolovaných školách na *dobrej úrovni* (83,97 %).

Školy vypracovali **dokumentáciu a vnútorné predpisy** (87,31 %). Prerokovali ich v PR a v RŠ (79,10 %). Neraz komplexne, systematicky i prehľadne určovali postupy a stratégie dosiahnutia deklarovaných zámerov vrátane procesu V a V. *Pracovný poriadok* pre pedagogických a ostatných zamestnancov nebol k dispozícii v 11 školách.

Školy rešpektovali školským zákonom stanovené podmienky prijímania a **rovnoprávnosť prístupu detí k V a V**, ktoré rozpracovali v školskom poriadku. Riaditelia zväčša určili a po prerokovaní v PR zverejnili **ostatné podmienky prijímania**. Niektorí obmedzili rovnoprávny prístup všetkých detí k V a V tým, že aj na základe požiadaviek zriaďovateľov a všeobecne záväzného nariadenia obecného zastupiteľstva prijímali deti s trvalým pobytom v obci a len deti zamestnaných zákonných zástupcov. Riaditeľ v *Trnavskom* kraji určil, že do MŠ môže byť prijaté len zdravé dieťa. Tým zákonným zástupcom dieťaťa so ŠVVP neumožnil podať žiadosť o prijatie. Občas riaditelia prijali deti bez písomnej žiadosti, potvrdenia o zdravotnom stave, odborného stanoviska k integrácii a rozhodnutia riaditeľa základnej školy o OPŠD. Nie vždy prerušili dochádzku dieťaťa vydaním **rozhodnutia** na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu. V niektorých školách deklarované zaradenie detí do tried nezodpovedalo realite. Obsah vydaných rozhodnutí bol zväčša v súlade s právnymi predpismi. V škole *Trenčianskeho* kraja vydal rozhodnutia učiteľ, ktorý nebol zriaďovateľom vymenovaný za riaditeľa. Zriedkavými vecnými nedostatkami rozhodnutí boli chýbajúci podpis riaditeľa, dátum vydania rozhodnutia a dátum určujúci nástup dieťaťa do MŠ, neuvedenie formy V a V, na ktorú bolo dieťa prijaté. Pečiatku so štátnym znakom, ktorý bol aj na vonkajšom označení budovy, používala SMŠ *Banskobystrického* kraja, čo nebolo v súlade so školským zákonom. V uvedenom kraji 2 MŠ nerešpektovali rozhodnutie Regionálneho úradu verejného zdravotníctva (RÚVZ) o určenom počte detí v triede. V rozpore s vyhláškou o MŠ, vzhľadom na nedostatočné kapacitné možnosti najmä mestských škôl, bolo zaznamenané vytváranie poradovníkov na prijatie detí. Žiadosti predkladali zákonní zástupcovia detí, ktoré dovŕšili 4 mesiace fyzického veku. Ani zriaďovatelia vždy nerešpektovali v návrhoch o navýšení počtu detí do tried ich vek a ŠVVP. Obmedzovali tak snahu škôl o vytváranie podmienok pre zabezpečenie bezpečnosti detí v predprimárnom vzdelávaní.

Forma, obsah a časové obdobie (zväčša týždenné) **plánu VVČ** boli väčšinou odsúhlasené v PR. Riaditelia rešpektovali aj odlišné plánovanie niektorých tried, čo im však skomplikovalo kontrolnú činnosť. Učitelia ojedinele nezabezpečili optimálne podmienky pre V a V tým, že nerešpektovali rovnocennosť organizačných foriem, preferovali cieľ edukačnej aktivity a preberali obsah neplatných výchovných zložiek. V 2 školách *Banskobystrického* kraja VVČ priebežne neplánovali a v jednej kopírovali plány z predchádzajúceho školského roka.

Triedne knihy a osobné spisy detí boli väčšinou vedené podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva. Nie vždy boli záznamy v triednych knihách reálne, najmä pri spájaní tried. Pretrvávajúcimi zisteniami boli nepravidelnosť, formálnosť a opravy záznamov (aj nepovolené), čo malo dopad na operatívne, krátkodobé i dlhodobé plánovanie VVČ.

V maďarskom jazyku nevedli pedagogickú dokumentáciu 2 školy *Banskobystrického*, 3 *Košického* a 4 školy *Trnavského* kraja. V rozpore so zákonom o štátnom jazyku 1 škola

Banskobystrického kraja viedla zápisnice z rokovaní PR len v maďarskom jazyku. Na uvedenú skutočnosť bol upozornený odbor kontroly a inšpekcie Ministerstva kultúry SR.

Nejednoznačné pravidlá, nevyhovujúci stav vedenia dokumentácie, chýbajúca dokumentácia, neaktuálny a nepružný stav informácií ovplyvňovali úroveň vyučovania, činnosť a chod niektorých škôl. Príčinami boli formálnosť (aj odpisom, kopírovaním) a nedôslednosť spracovania obsahu dokumentácie. Nie vždy boli rešpektované interné, miestne i regionálne podmienky škôl, právne predpisy (citovanie nesprávnych aj neplatných ustanovení) a pedagogicko-organizačné pokyny, odborná terminológia. V *Košickom* kraji bolo vedenie dokumentácie najslabšou stránkou pedagogického riadenia. Školy v uvedenom kraji, ktoré neprerokovali v PR školský poriadok, neprerokovali ani ostatné podmienky prijímania detí. Mimoriadne nepriaznivý stav v oblasti vypracovania učebných osnov, vnútorných predpisov a dokumentácie vrátane ich dostupnosti zamestnancom školy, vnútorného systému kontroly a hodnotenia a následne tým aj nevyhovujúca úroveň riadenia bola zistená v 1 škole *Bratislavského* kraja.

Kooperovanie riaditeľov s poradnými orgánmi (77,06 %) vytváralo predpoklad skvalitňovania predprimárneho vzdelávania a dosiahnutia stanovených cieľov školy. Z dotazníkov pre pedagogických zamestnancov zväčša vyplývalo, že **poradné orgány** sú funkčné, čo však nie vždy korešpondovalo s obsahom zápisníc z ich rokovaní a so zisteniami školských inšpektorov. Zlepšenie si vyžaduje rešpektovanie a uplatňovanie primárnej funkcie a poslania poradných orgánov. *Pedagogická rada* zväčša rokovala v súlade s rokovacím poriadkom. Nebola zriadená v školách, v ktorých bola V a V zabezpečovaná len jedným učiteľom. Riaditelia zriadili *metodické združenie* (49,24 %) a určili vedúceho (okrem 2). Takmer vo všetkých kontrolovaných MŠ s elokovanými pracoviskami a ZŠ s MŠ rokovali poradné orgány samostatne. Prenos informácií zabezpečovali zástupcovia a učители poverení riadením. Učители mali možnosť vyjadrovať sa k prerokovávaným problémom. Nie vždy bola pozornosť venovaná analýze kontrolnej a hospitačnej činnosti, rešpektovaniu návrhov, pripomienok i riešeniam učiteľov, čo malo aj s nepravidosťou rokovaní poradných orgánov v niektorých školách dopad na plánovanie a realizovanie VVČ. Poradné orgány participovali na internom vzdelávaní (66,50 %) a pláne ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov. Podieľali sa na tvorbe interných metodických materiálov a projektov škôl. Sprostredkovali odborné informácie a pedagogické skúsenosti, ojedinele organizovali otvorené hodiny. Obmedzený prístup k informáciám sa učители jednotriednych škôl snažili eliminovať samoštúdiom i osobným kontaktovaním sa a komunikáciou s učiteľmi iných MŠ.

Garantovaným nástrojom na zabezpečenie jednotného pedagogického pôsobenia všetkých učiteľov bola PR v 6 školách *Prešovského* kraja. Jednoznačné formulovanie uznesení, záväznosť a možnosť kontroly ich plnenia kladne ovplyvňovali dosahovanie stanovených cieľov škôl, zvyšovali úroveň prípravy podmienok a riadenia VVČ. Takmer polovica učiteľov *Bratislavského* kraja verbálne potvrdila svoju pasivitu pri riešení a vyjadrovaní sa k problematike skvalitňovania V a V. Rovnako hodnotili podiel MZ na ich internom vzdelávaní, čo vytváralo predpoklad formálnosti v jeho činnosti.

Riaditeľmi vypracovaný **vnútorný systém kontroly a hodnotenia** bol na *dobrej úrovni* (77,14 %). Stanovili oblasti, ciele, stratégie i predpokladané termíny kontrolnej činnosti (79,70 %). Priebežne hodnotili vyučovanie učiteľov a učenie sa detí (81,22 %). Nie vždy pri hodnotení postupovali v súlade s vypracovanými nástrojmi a kritériami. Pozornosť venovali analýze a prijímaniu opatrení (66,50 %) a niektorí aj kontrole odstránenia zistených nedostatkov (45,18 %) s následným využívaním na skvalitnenie výučby učiteľov. Ojedinele vnútroškolskú kontrolu (11,68 %) nepredložili k nahliadnutiu školským inšpektorom.

Aj napriek tomu, že riaditelia vypracovali vnútorný systém kontroly a hodnotenia a hodnotili VVČ, takmer v polovici kontrolovaných škôl bola ich kontrolná činnosť formálna.

Záznamy z hospitačnej činnosti boli často opisné, nekonkrétne, bez záverov analyzovania a hodnotenia, identické u viacerých učiteľov. Málo zohľadňovali splnenie, dosiahnutie cieľa obsahom vzdelávania a cieľ hospitácie stanovený riaditeľom. Opakujúcimi príčinami podcenenia významu vnútroškolskej kontroly vrátane hospitačnej činnosti boli obavy riaditeľov zo zhoršenia medziľudských vzťahov, časová tieseň i vyhýbanie sa otvorenej komunikácii a konštruktívnej kritike. Každodenný kontakt s učiteľmi považovali za dostatočný na spoznanie ich pedagogickej činnosti. Zlepšenie si vyžaduje pravidelnosť, dôslednosť, adresnosť, účinnosť kontroly a hodnotenia riaditeľmi, ako aj pedagogickej diagnostiky učiteľmi.

Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia bol opakovane, ako v predchádzajúcich školských rokoch, najslabšou oblasťou riadenia MŠ v *Banskobystrickom* kraji. Riaditelia nevenovali adekvátnu pozornosť učiteľom v adaptačnom vzdelávaní. Nedostatočné podporovanie vyučovacích činností sa prejavilo nesystémovou VVČ a aj nižšou úrovňou prezentovaných spôsobilostí deťmi.

Učitelia na hodnotenie napredovania detí najčastejšie využívali škálovacie hárky. Málo sa venovali analyzovaniu dosiahnutej úrovne kompetencií detí a postupom napomáhajúcim skvalitňovaniu ich rozvojového potenciálu. V *Košickom* kraji niektorí učitelia hodnotili deti, vzhľadom na stanovené ciele, týždenne alebo denne s písomným zaznamenávaním v plánoch VVČ. Cieľavedomá činnosť učiteľov *Prešovského* kraja mala pozitívny dopad na hľadanie východísk a uplatňovanie optimálneho individuálneho pôsobenia na dieťa, na skvalitňovanie spolupráce medzi dieťaťom, učiteľom a zákonným zástupcom v rámci výchovného poradenstva a na skvalitňovanie plánovania VVČ.

Klíma a kultúra školy boli na *veľmi dobrej úrovni* (95,03 %). Školy poskytovali deťom aj zamestnancom kultúrne, upravené a čisté prostredie (90,36 %). Nižšiu úroveň v dôsledku nevyhovujúceho technického stavu budovy, zanedbanej údržby, nezabezpečenia primeraného poriadku a čistoty malo 19 škôl. Učitelia interiéry esteticky a inšpiračne dopĺňali výsledkami detskej a vlastnej tvorby. Zverejňovali plánované aktivity a ich fotodokumentáciu, aj aktuálny vzdelávací obsah s piesňami, básňami, rozprávkami a pod. Informovali verejnosť (48,22 %) o činnosti a aktivitách školy prostredníctvom webových sídiel, facebooku, školských časopisov, digitálnych nosičov i regionálnych médií. Kontrolované školy, okrem jednej, organizovali a zúčastňovali sa aktivít spoločenského, kultúrneho a športového charakteru. Zapájali sa do rôznorodých projektov (62,94 %) pozitívne ovplyvňujúcich nie len VVČ, ale aj vlastný imidž a opodstatnenosť MŠ. Plánmi spolupráce deklarovali kooperovanie s rôznymi (90,86 %) školami, inštitúciami, zriaďovateľmi, organizáciami, zložkami integrovaného záchranného systému, nadáciami, klubmi a pod. Prínosom realizovaných aktivít a projektov bolo obohacovanie poznania a skúseností v rôznych oblastiach nie len detí, ale aj ostatných zúčastnených. Riadiaci zamestnanci vytvárali celkovo dobré podmienky pre pedagogickú činnosť učiteľov (87,31 %). Negatívny dopad na pracovné vzťahy a celkovú atmosféru mali ignorovanie problémov a nejednoznačne stanovené pravidlá i povinnosti (aj nad rámec) pedagogických zamestnancov v 25 školách. Učitelia rešpektom, empatiou a prívetivosťou (91,56 %) vytvárali a udržiavali priaznivú atmosféru. Spolupracovali (91,88 %) s vedením a ostatnými učiteľmi školy, s deťmi a so zákonnými zástupcami (94,44 %).

Služby poskytovali **školy** celkovo na *dobrej úrovni* (83,85 %). Zabezpečovali pedagogickú i zdravotnú osvetu (93,91 %) prednáškami, diskusiami, odbornými informáciami. Učitelia sprostredkovali (89,34 %) spoluprácu s centrami poradenstva a prevencie najmä na posúdenie školskej spôsobilosti a eliminovanie dôsledkov výchovno-vzdelávacích špecifik detí. Podporovali záujem a dôveru zákonných zástupcov v niektorých prípadoch opodstatnenými zisteniami pedagogického diagnostikovania. Zákonní zástupcovia podľa potreby využívali ponuku individuálnych konzultácií (88,83 %) a vzhľadom na technologické

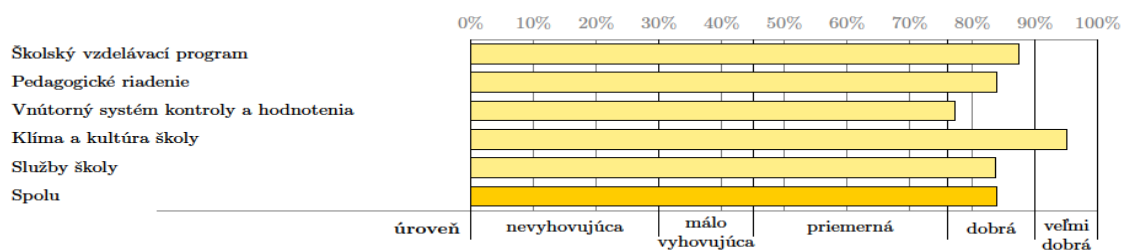
možnosti domácností aj komunikáciu cez internet so službou e-mail a Skype. Webové sídlo a prístup k internetu mali všetky kontrolované školy *Bratislavského* kraja (okrem 1), čo im umožnilo prezentovať sa a komunikovať s verejnosťou.

V popoludňajších hodinách umožňovali školy realizovanie krúžkovej činnosti (56,90 %). Zabezpečovali ju prevažne učitelia iných škôl (CVCČ, ZUŠ, ZŠ) a externí lektori, ktorí oboznamovali deti najmä s anglickým jazykom podľa záujmu zákonných zástupcov. K postupnému dosiahnutiu cieľov ŠkVP napomáhala aj využívanie odborného i záujmového potenciálu učiteľov (23,86 %) MŠ. Množstvo realizovaných aktivít a krúžkov niekoľkokrát v týždni ovplyvňovalo systematickosť, plynulosť a úroveň VVČ. Nie vždy rešpektovali ŠkVP, plán práce školy a boli realizované s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Krúžková činnosť realizovaná v dopoludňajšom čase (8,12 %) narúšala psychohygienu detí a klímu tried.

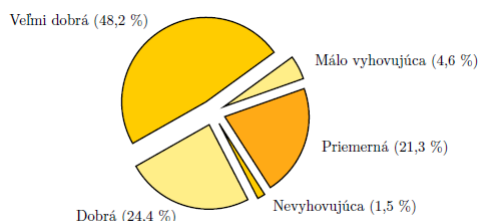
Riadiaci zamestnanci v rozhovoroch uviedli, že **finančný príspevok na V a V detí, ktoré mali jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky**, mali od zriaďovateľa k dispozícii, okrem po 1 MŠ v *Bratislavskom* a v *Košickom* kraji. Niektorým školám zriaďovateľ neposkytol príspevok v celej výške, prípadne o jeho využití rozhodoval sám. Príspevok bol zväčša využívaný na nákup učebných pomôcok, didaktickej techniky a spotrebného materiálu, čo nie vždy úroveň V a V výraznejšie ovplyvnilo. Ojedinele, v rozpore s ustanovením príslušného právneho predpisu, aj na nákup digitálnych technológií, nábytku, záhradného domčeka, posteľnej bielizne a vybavenia dopravného ihriska, na pogumovanie detského ihriska a na úhradu faktúr za elektrickú energiu a vodu. V škole *Trnavského* a dvoch MŠ *Banskobystrického* kraja bol príspevok využitý na odmenu alebo plat učiteľom, ktorí sa podieľali na V a V päť- až šesťročných detí. V *Prešovskom* kraji bol príspevok využitý na osobný príplatok učiteľom, ktorí zrealizovali aktivity detí súvisiace s ich V a V. Niektorí riaditelia o možnostiach využitia príspevku nevedeli, niektorí konštatovali, že príspevok využívali, ale nekonkretizovali účel využitia a niektorí uviedli, že výška príspevku nepostačovala na reálne pokrytie aktuálnych potrieb najmä v zabezpečení učebných pomôcok a spotrebného materiálu. Neposkytnutie, prípadne nevyužitie príspevku malo dopad na (sporadické) organizovanie školy v prírode.

Riadenie škôl bolo na dobrej úrovni (83,85 %), v *Trenčianskom* kraji na veľmi dobrej, v *Prešovskom* a v *Trnavskom* kraji na priemernej úrovni. Úroveň dosiahnutú v jednotlivých sledovaných indikátoroch znázorňuje graf č. 1 a percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v uvedenej oblasti graf č. 2.

Graf č. 1 Riadenie materských škôl

V oblasti riadenia bolo na veľmi dobrej úrovni 95 škôl, na dobrej 48, na priemernej úrovni 42 škôl, na málo vyhovujúcej 9 a na nevyhovujúcej úrovni boli 3 školy.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Personálne podmienky boli celkovo na *veľmi dobrej úrovni* (91,42 %).

Riaditelia (92,39 %) škôl a zástupcovia riaditeľa (27,41 %) spĺňali **podmienky na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca**. Zákonmi stanovené požiadavky nespĺňalo 15 riaditeľov a 6 zástupcov riaditeľa. Niektorí vedúci pedagogickí zamestnanci neabsolvovali funkčné, prípadne funkčné inovačné vzdelávanie, nespĺňali požadovaný počet rokov pedagogickej praxe a kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v MŠ. Na príslušné vzdelávanie boli prevažne preukázateľne prihlásení, avšak k dňu školskej inšpekcie neboli Metodicko-pedagogickým centrom do vzdelávania zaradení. Bez výberového konania bolo v 5 školách obsadené miesto vedúceho pedagogického zamestnanca.

Vedúci pedagogickí zamestnanci zabezpečili **odbornosť** (90,86 %) predprimárneho vzdelávania a podporovali **zvyšovanie profesijných kompetencií** učiteľov (83,76 %). Plán kontinuálneho vzdelávania (84,26 %) rešpektoval zámery a možnosti škôl, záujem učiteľov, vzdelávacie ponuky poskytovateľov kontinuálneho i celoživotného vzdelávania. Pedagogickí zamestnanci priebežne nadobúdali odborné skúsenosti samoštúdiom, v menšej miere interným vzdelávaním, odbornými seminármi, konferenciami, vysokoškolským štúdiom i študijnopoznávacími pobytmi. Riaditelia v informačnom dotazníku uviedli, že učitelia sa vzdelávali v oblasti napomáhania rozvíjaniu digitálnej gramotnosti (DG) detí (392) i v oblasti prevencie porúch pohybového aparátu a civilizačných ochorení vrátane obezity (50). Ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov obmedzovali niektorí zriaďovatelia a riaditelia základnej školy s materskou školou z finančných dôvodov. Problematické zabezpečenie prevádzky školy v čase neprítomnosti učiteľa (najmä jednotriedne MŠ) bolo tiež dôvodom obmedzenia vzdelávania. Zaznamenaný bol aj nezáujem učiteľov o akúkoľvek formu vzdelávania a nedostatok odbornej literatúry v šestine kontrolovaných (15,23 %) škôl.

V *Žilinskom kraji* v 1 škole, v *Prešovskom* v 2 školách, v *Banskobystrickom kraji* v 3, v *Trnavskom*, *Košickom* a v *Nitrianskom kraji* v 4 školách, v *Trenčianskom* v 5 školách pôsobili aj učitelia, ktorí nespĺňali kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v MŠ. Zistené bolo nezabezpečenie predprimárneho vzdelávania detí v triede s celodennou výchovou a vzdelávaním striedavo dvomi učiteľmi v 11 školách.

Priestorové podmienky boli na *dobrej úrovni* (76,85 %). V súlade so ŠkVP a plánom práce školy boli využívané na zmysluplný aktívny pobyt detí a organizovanie rôznych aktivít (91,40 %). S ohľadom na deti so zdravotným znevýhodnením malo 31 (15,74 %) škôl **bezbariérovu** upravené vstupné a vnútorné priestory. Pozitívom, vzhľadom na nedostatok financií, bolo vybudovanie novej školy v *Trnavskom kraji*.

Triedy boli sčasti, niekde aj úplne zariadené estetickým (dizajnovu, farebne) a účelným nábytkom zodpovedajúcim ergonomickým požiadavkám. Ojedinele jeho nevhodné rozloženie minimalizovalo účinnosť aktivít detí (najmä pohybových) a prehľad učiteľa o dianie v triede. Niektoré MŠ mali zriadenú telocvičňu, knižnicu, počítačovú učebňu a prípadne podľa potreby zmenili účel miestností (relaxačná miestnosť pre deti so ZZ, detská posilňovňa, telocvičňa, inhalačná soľná izba). Nadštandardné vybavenie vnútorných priestorov bolo zaznamenané v 1 škole *Banskobystrického kraja*. Interiéry 17 (8,63 %) škôl nie celkom zodpovedali

potrebám detí i zamestnancov. Obmedzovali (nevyhovujúci priestor pre telovýchovné aktivity a cvičenia, rozkladanie ležadíel, stolovanie v triedach, chýbajúce sociálne zariadenia) zabezpečenie zásad bezpečnosti a psychohygieny, čo sa prejavilo zbytočnými konfliktami aj zvýšenou plačlivosťou detí. Príčinami boli prekročenie počtu prijatých detí vrátane ignorovania RÚVZ určenej kapacity tried, chýbajúci prevádzkový poriadok, budovy škôl, ktoré zriaďovatelia nevlastnili a projektovo neboli určené MŠ. Vonkajšie priestory (85,79 %) boli dostatočne vybudované, funkčné a priebežne udržiavané. Vybavením zväčša zodpovedali hrovému záujmu detí. Revitalizáciu vyžadovalo 28 (14,21 %) školských areálov, ktoré neboli upravené a dobudované, ich vybavenie bolo opotrebované.

Materiálno-technické podmienky (83,64 %), ich **využívanie** (78,36 %) vo výchovno-vzdelávacom procese boli na *dobrej úrovni*.

Školy boli dostatočne vybavené odbornou a detskou literatúrou (84,80 %), hračkami, rôznorodými učebnými pomôckami a materiálmi (79,19 %). Deťom boli k dispozícii tlačoviny a pomôcky napomáhajúce rozvoju ich predčitateľskej gramotnosti. Jedna škola *Košického* kraja bola nadštandardne vybavená detskou a odbornou literatúrou. Zistené bolo pretrvávanie nedostatku i zastaranosti telovýchovného náradia. V niektorých školách chýbalo. Učitelia primerane k obsahu VVČ využívali učebné pomôcky (85,28 %) a didaktickú techniku (79,70 %). Zlepšenie bolo zaznamenané vo vybavení didaktickou technikou (93,91 %), digitálnymi technológiami (DT) a v prístupe učiteľov a detí k internetu (72,59 %). Podporovanie počítačovej DG detí (70,56 %) bolo ovplyvnené nie len spektrom DT, ale aj záujmom a gramotnosťou učiteľov. Však nie vždy bola DG detí venovaná dostatočná pozornosť (29,44 %) aj napriek tomu, že to vzdelávací obsah umožňoval, čo celkovo znižovalo úroveň rozvíjania informačných kompetencií detí. Deklarovaný účel **národného projektu** nerešpektovalo 28 (14,21 %) z celkového počtu kontrolovaných škôl. Voľný prístup detí k počítaču a tlačiarne bol obmedzený ich umiestnením najmä v kanceláriách riaditeľov.

Po prerokovaní v PR a v RŠ (83,76 %) riaditelia vydali **školský poriadok školy** (97,46 %). Nevydanie školského poriadku 5 riaditeľmi malo negatívny dopad na zaistenie plynulého chodu, organizácie škôl a na kontrolnú činnosť. V školských poriadkoch boli rozpracované *práva a povinnosti, pravidlá vzájomných vzťahov* osôb zúčastňujúcich sa predprimárneho vzdelávania a **podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia** detí (91,88 %) s pravidlami a dostupnosťou prvej pomoci. Zadefinované boli *špecifická prevádzky a vnútorného režimu* školy (88,83 %) a *pravidlá účasti detí na rôznorodých aktivitách* (84,77 %). Podľa pokynov zriaďovateľov upravovali *podrobnosti o podmienkach nakladania s majetkom* (87,82 %), ktorý školy spravovali. Riaditelia po oboznámení zákonných zástupcov detí a zamestnancov s obsahom (95,43 %) zverejnili školský poriadok na verejne prístupnom mieste (94,41 %). Stanovené pravidlá školských poriadkov neboli vždy jednoznačné, niektoré chýbali a nie vždy boli aj dodržiavané. Zlepšenie si vyžaduje rozpracovanie a dodržiavanie vnútornej organizácie (schádzanie, rozchádzanie detí, preberanie detí medzi učiteľmi, osobami zabezpečujúcimi záujmovú činnosť a zákonnými zástupcami). Vzhľadom na stúpajúci počet sťažností týkajúcich sa neprijatia dieťaťa spĺňajúceho podmienky prijatia je potrebné jednoznačné zadefinovanie podmienok a spôsobu (postupu/kľúča) prijímania. Žiaduce je zabezpečenie *informovaného súhlasu zákonných zástupcov*, podľa potreby aj s *poučením zúčastnených* osôb a detí o bezpečnosti a ochrane zdravia pri organizovaní aktivít v súlade so ŠkVP a plánom práce školy.

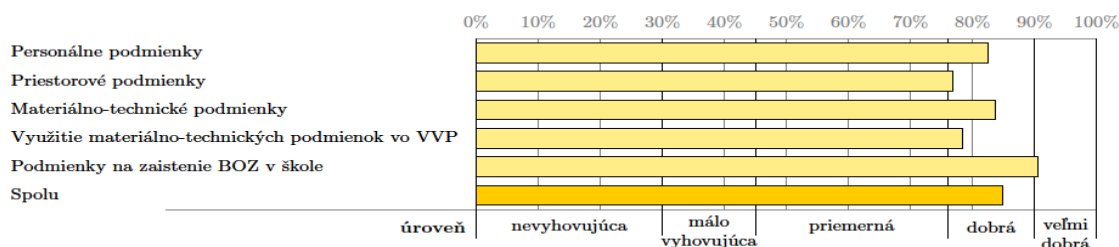
Školy vytvárali podmienky na dodržiavanie základných fyziologických a psychohygienických potrieb detí (91,68 %). Zostavením **denného poriadku** prezentovali vyvážené striedanie hry a učenia sa detí (87,58 %) s pevne stanoveným časom činností zabezpečujúcich životosprávu (96,45 %). Usporiadanie a striedanie denných činností bolo často totožné pre všetky triedy MŠ bez ohľadu na vekové zloženie a výchovno-vzdelávacie potreby detí. Informácie 27 (13,71 %) denných poriadkov nevytvárali podmienky

na vyvážené striedanie činností. Zistené bolo aj prehliadanie rovnocennosti organizačných foriem. Hry a hrové činnosti boli často ovplyvňované riadenými edukačnými aktivitami i činnosťami pri stoloch, najmä kreslenie a vyfarbovanie podľa pokynov učiteľov. Vyskytlo sa aj ich časové obmedzenie. Tým neboli adekvátne zohľadňované aktuálne hrové záujmy a potreby, osobné momentálne dispozície a situačné rozhodovanie sa a angažovanie detí, čo si vyžaduje zlepšenie. Z informačného dotazníka pre riaditeľa MŠ vyplynulo, že učители realizovali pohybové a relaxačné cvičenia dvakrát denne (46,20 %), alebo raz denne (23,86 %). Edukačné aktivity s telovýchovným zameraním uskutočňovali raz do týždňa (99,50 %). Podľa riaditeľov bola dĺžka pobytu vonku dve hodiny (29,44 %) i hodina a pol (55,33 %). Zaznamenané boli nezrovnalosti v písomnej podobe a v praktickom uskutočňovaní denného poriadku, napriek údajom z dotazníka, najmä krátením času pobytu vonku a regenerácie detí odpočinkom, aj zanedbávanie pohybových a relaxačných cvičení, edukačných aktivít s telovýchovným i hudobným zameraním. Najčastejšími príčinami boli dlhotrvajúce edukačné aktivity s dominantným postavením učiteľa a realizovanie krúžkovej činnosti ihneď po ukončení obedňajšieho stolovania i v dopoludňajšom čase, čím dochádzalo k preťažovaniu detí.

Školy zabezpečovali **pitný režim** (92,89 %) s voľnou dostupnosťou deťom. Viedli evidenciu školských úrazov (97,97 %). Pre pobyt detí na vychádzkach a v dopravných situáciách zabezpečili deťom, aj v spolupráci s rôznymi organizáciami, reflexné vesty a pásky na oblečenie, zastavovací terč. Rozpracovali **preventívno-výchovné programy** (80,03 %): Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva (81,73 %), Národný program prevencie obezity (83,25 %) a Národný program duševného zdravia (75,13 %). K plneniu ich úloh smerovali rôznorodé aktivity v interakcii s podporovaním pohybovania sa, radosti detí a vnútornej pohody dominujúcej vo väčšine kontrolovaných škôl. V informačnom dotazníku riaditeľa uviedli, že sa školy v spolupráci so zariadeniami školského stravovania zapojili do mliečneho programu (46,20 %) a programu pitia ovocných štiav (36,54 %). Príčinami eliminovania snahy škôl v oblasti zdravého životného štýlu vrátane prevencie obezity bolo ponúkanie sladkých nápojov a umožňovanie pitia nápojov prinesených deťmi z domu. Potrebné je pravidelné nabádanie detí k pitiu.

Podmienky výchovy a vzdelávania boli na dobrej úrovni (84,92 %), v Trenčianskom kraji boli na veľmi dobrej a v Prešovskom kraji na priemernej úrovni. Úroveň dosiahnutú v jednotlivých sledovaných indikátoroch znázorňuje graf č. 3 a percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v uvedenej oblasti graf č. 4.

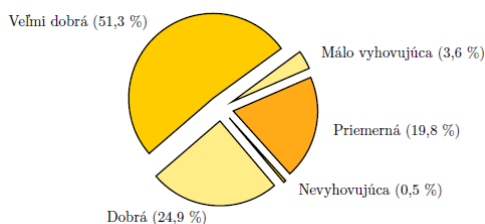
Graf č. 3 Podmienky výchovy a vzdelávania v materských školách

V oblasti podmienok V a V bolo na veľmi dobrej úrovni 101 škôl, na dobrej 49, na priemernej úrovni 39 škôl, na málo vyhovujúcej 7 škôl a 1 škola na nevyhovujúcej úrovni.

Graf č. 4

Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienok V a V

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

V rámci kontrolnej činnosti bolo vykonaných **502** hospitácií v 197 školách, z toho **480** hospitácií v 186 štátnych, **12** hospitácií v 6 cirkevných a **10** hospitácií v 5 súkromných MŠ. V školách s VJS bolo vykonaných 449 hospitácií, v školách s VJM 33, v školách s VJS/VJM 16 hospitácií a s VJS/VJU 4 hospitácie. V bežných MŠ bolo hospitovaných 5 špeciálnych tried.

Učitelia obsahom V a V rešpektovali ŠkVP (91,98 %), podmienky a špecifiká škôl. Nie vždy ciele VVČ prispôbovali potrebám a dosiahnutej úrovni detí. Všeobecne a formálne stanovené ciele ovplyvňovali výkony detí a pre niektoré boli aj nesplniteľné, nedosiahnuteľné. Najvýraznejšie nedostatky boli pozorované v špecifikovaní pohybových a relaxačných cvičení, aj v preťažovaní detí množstvom úloh podceňujúcich i preceňujúcich ich rozvojový potenciál. Rozličná úroveň náročnosti bola ojedinele pozorovaná v didaktických, námetových, konštruktívnych hrách a v kladení otázok. Preferovanie tradičného, frontálneho spôsobu výučby sťažovalo učiteľom individuálne monitorovanie priebehu činností detí, kedy dochádzalo k prehliadaniu ich úspechov i nedostatkov, a tým aj poskytovaniu spätnej väzby. Málo boli zaradované hry ako základný edukačný prostriedok na aktivizáciu detí k učeniu sa, edukačné aktivity s telovýchovným a hudobno-inštrumentálnym zameraním, experimentovanie, bádanie a problémové úlohy s viacerými možnosťami ich riešení, čo si vyžaduje zlepšenie. Spev a hudobno-pohybové činnosti boli často realizované na vyplnenie času medzi jednotlivými organizačnými formami. Príčinami boli nedostatočná odborná orientácia, prípadne neskúsenosť, nevedomosť i neschopnosť učiteľov definovať, prispôbovať ciele a málo účinné aj formálne pedagogické riadenie vrátane poradných orgánov a vnútorná kontrola. Učitelia v rozhovoroch uviedli, že problémy s prispôbovaním cieľov sa vyskytli, tiež obavy, či stanovené ciele dosiahnu i to, že nie vždy poznali účel a možnosti manipulácie použitých novo zakúpených učebných pomôcok. Zlepšenie si vyžaduje včasná a dôsledná príprava učiteľov na priamu VVČ. Pozornosť je potrebné venovať iniciovaniu aktivity detí, ich záujmovej sebarealizácii a sebareflexii.

Deti boli primerane **oboznámené** (75,85 %) **s cieľmi** činností. Ciele neboli vždy sprostredkované zrozumiteľne, jednoznačne, čo malo dopad na rozhodovanie sa detí, ktoré váhali, vyčkávali alebo na pokyny učiteľov nereagovali. Vyskytli sa učitelia, ktorí realizovali VVČ bez formulovania cieľov a vzhľadom na vzdelávací obsah adekvátne nevyužívali dostupné telovýchovné náradie, rytmické, či melodické hudobné nástroje, pomôcky pre tvorivú dramaturgiu, audiovizuálnu i digitálnu techniku. Iniciovanie detí k spoluúčasti pri príprave a organizovaní učebného prostredia bolo slabé. Nepremyslené konanie učiteľov nepriaznivo ovplyvnilo organizáciu výučby a záujem, získavanie skúseností, výsledné produkty detí, ako aj proces hodnotenia. Naopak, dostatočnými časovými možnosťami, premyslenými stratégiami a postupmi, **diferencovaním činností** (68,61 %) s **rešpektovaním individuality** (81,73 %) detí, využívaním spektra učebných pomôcok (83,07 %) prispeli k napredovaniu detí. Mnohí aj motivovaním detí zotrvať v činnostiach do konca pochvalou a povzbudzovaním. Učitelia napomáhali deťom nadobúdať, dodržiavať a uplatňovať **pravidlá bezpečnosti** (89,74 %) a **vhodné postupy** (86,21 %) v činnostiach. Menej sa, opätovne, zameriavali na vhodnosť/správnosť sedenia detí, manipulovania, držania nástrojov a bremien

(napr. stolovanie, tvorivá produkcia, činnosti súvisiace s ľudskou prácou a digitálnymi technológiami). Pribežne **overovali** (83,42 %), ako deti chápu a aplikujú ich pokyny, riešia úlohy vyplývajúce z učebných problémov. Pozorovali deti a najčastejšie využívali pracovné listy, kreslenie na danú tému, otázky a rozhovory. Naďalej zlepšenie vyžaduje konkrétna informovanosť detí o tom, čo dosiahli a v čom sa zlepšili, a zovšeobecňovanie dosiahnutia cieľov v závere VVČ.

Psychomotorické kompetencie učitelia podporovali (**86,03 %**) na *dobrej* úrovni rôznymi plánovanými i spontánnymi činnosťami zameranými na aktívne pohybovanie sa, skvalitňovanie motoriky a na sebaobslužnú samostatnosť detí. Vytvárali im príležitosti na uplatnenie základných i sezónnych pohybových, umelecko-expresívnych, konštrukčných, manipulačných a pre život praktických spôsobilostí v rôznorodých prostrediach. Zaradením *pohybových a relaxačných cvičení* aj viackrát v priebehu dňa a *pobytmí vonku* umocňovali u detí **potrebu a ochotu pohybovať sa** (90,67 %) a podporovali rozvoj **základných lokomočných pohybov** (85,63 %). Ojedinele zaraďovali rytmický tanec s choreografickými, krokovými a pohybovými variáciami. K zdravotnej účinnosti cvičení prispelo cieleňé využívanie náčinia i hudobného sprievodu, vhodný odev a obuv, uplatňovanie názornosti a postupnosti, motivácie, povzbudzovania a pochvaly. Nie vždy boli zostavy cvikov, vzhľadom na množstvo, postupnosť, frekvenciu, záťaž a funkčnosť zložiek pohybového systému, vhodne zvolené. Náprave ich prevedenia nebola venovaná náležitá pozornosť, čo vyžaduje zlepšenie. V závere učitelia využívali prevažne tie isté, deťmi poznané, ovládané pohybové hry. Tým obmedzili rozšírenie repertoáru hier, čo malo vplyv aj na rozvíjanie ich kognitívnych a učebných kompetencií. Deti sa zväčša aktívne a s radosťou zapájali do ponúkaných aktivít. Prejavovali záujem o súťaženie, tancovanie a prekonávanie rôznych prekážok. Dodržiavali pravidlá, poznali a reagovali na telovýchovné názvoslovie, pokyny a signály, dokázali sa orientovať v priestore a pohybovať po náradí. Veku primerane ovládali základné lokomočné pohyby, vedeli zaujať, meniť a strieďať rôzne polohy a postoje, vhodne manipulovali s náčiním, zvládali chôdzu, beh v rôznych útvaroch i sezónne činnosti. Niektorí učitelia nerešpektovali odporúčané metodické postupy, málo využívali dostupné telovýchovné náradie a náčinie, ich činnosť bola nesystémová. Dopadom bolo nezvládnutie techniky základného i špeciálneho pohybu dieťaťom, prípadne pravo-ľavej orientácie. Vyskytli sa učitelia, ktorí pohybové a relaxačné cvičenia nerealizovali. Tým cieleňe neprispievali k celostnému podporovaniu základných lokomočných pohybov detí.

Učitelia podporovali rozvoj **grafomotorických spôsobilostí** detí (74,74 %), len niektorí z nich cieleňe a systematicky. Samostatnosť, sebarealizáciu, fantáziu, zodpovednosť detí niektorí napomáhali voľne dostupnou ponukou spektra nástrojov, materiálov, vhodných rôznorodých tvarov a veľkostí plôch. Umožnili im zvoliť si techniku a postup v činnosti. Hrubú, jemnú motoriku a vizuomotoriku skvalitňovali manipulačnými hrami s drobnými predmetmi, prírodným materiálom, modelovacou hmotou, so stavebnicami, nalepovaním, skladaním a navliekaním do rozmanitých plošných i objemových tvarov, vyfarbovaním a dotváraním obrázkov, strihaním, orientačnými hrami na zvislej i vodorovnej ploche. Deti boli primerane zručné a vytrvalé. Dodržiavali ľavo-pravý smer, úhl'adnosť grafického záznamu, požadovaný sklon, tvar a veľkosť grafického znaku. Zaznamenávali, najmä päť- až šesťročné, svoje meno veľkým tlačeným písmom. Značná časť učiteľov nedodržiavala časovú postupnosť nácviku grafomotorických vzorov. Cvičenia s deťmi realizovali náhodne, využitím pracovných zošitov, prípadne predkladaním šablón. Vyskytlo sa aj prehliadanie nevhodnej/nesprávnej polohy tela detí, veľkosti i tvaru záznamovej plochy, úchopu ručných kresliacich a písacich nástrojov, materiálov, čo malo dopad na zrkovú orientáciu na ploche, na plynulý, uvoľnený pohyb a tlak ruky a vyžaduje zlepšenie.

Mnohé deti preukázali zautomatizované **sebaobslužné činnosti**. Pri ich realizácii spolupracovali a podľa potreby si vzájomne pomáhali. Zväčša boli samostatné v sebaobsluže,

úprave zovňajšku, pri stolovaní, v udržiavaní poriadku a uplatňovaní hygienických návykov. Učítelia priebežne objasňovali deťom ich význam a dôležitosť (87,05 %). Nie vždy im poskytli dostatok času a vysvetlili postup najmä pri obúvaní a obliekaní. Ochotne deťom pomáhali, aj keď to nebolo potrebné. Ich zámerom bolo skrátenie času vzniknutých tzv. prestojov a udržanie trpezlivosti detí. Nedôslednosť detí v postupoch a úkonoch sebaobslužných činností spočívala v nepozornosti i nedostatočnej kontrole učiteľmi.

Rôznymi činnosťami zameranými na **získavanie a praktické využívanie** (86,78 %) **skúseností** s uplatnením **zážitkového učenia sa** (79,58 %) učítelia napomáhali rozvíjaniu **kognitívnych a učebných kompetencií** (76,23 %) detí na *dobrej* úrovni. **Kládli otázky** (78,93 %) vyvolávajúce učebný záujem a reakcie detí. Napomáhali rozvoju matematického i logického myslenia párovaním, porovnávaním, priradovaním, určovaním počtu prvkov, priestorovou orientáciou, chápaním súvislostí medzi javmi. Pozornosť venovali najmä iniciatívnejším deťom. Ojedinele mohli deti zastávať individuálne zvolené roly a samostatne si organizovať učebné prostredie. Činnosti vyžadujúce tvorivé, **divergentné** (64,92 %) a **optimálne** (70,91 %) **riešenia** eliminovala takmer polovica učiteľov vlastnou dominanciou, predkladaním hotových poznatkov, pretláčaním a trvaním na uskutočnení vlastných predstáv, postupov a riešení, čo malo dopad na vnútornú motiváciu, hľadanie originálnych nápadov, tvorivú produkciu, obhajovanie a zdôvodňovanie detí. V prípade nesprávnej odpovede, postupu alebo riešenia problému im neumožnili v danej situácii sa samostatne rozhodovať a dôjsť k adekvátnemu výsledku. Školy zabezpečovali deťom aj podmienky na vytváranie a riešenie modelových situácií, využívanie tvorivých dielní a nadobúdanie skúseností priamo v prírodnom i zonálne osídlenom okolí.

Zapájaním detí do rozhovorov, jazykovými hrami i ich načúvaním učítelia podporovali rozvoj **komunikatívnych kompetencií** (84,61 %) na *dobrej* úrovni. Napomáhali ich **aktívnej komunikácii** (86,35 %) reprodukciami i vysvetľovaním vzájomne stanovených pravidiel, opísaním, komentovaním obrázkov, ilustrácií, ojedinele aj vlastného rozhodnutia, konania a správania sa spoluhráčov. Najmä dialógmi, párovými činnosťami, činnosťami v malých skupinkách a využívaním prostriedkov umenia a pohybu vytvárali deťom priestor na **vyjadrovanie vlastných myšlienok** (82,87 %). Deti bezprostredne vzájomne komunikovali a skúsenosti interpretovali, aj gestami a mimikou, v činnostiach rešpektujúcich ich záujem a sebarealizovanie sa. Najčastejšie jednoduchými vetami, staršie deti aj zložitejšími vetnými konštrukciami. Menej príležitostí im bolo vytvorených na argumentovanie a uvažovanie nahlas. V rečovom prejave niektorých detí boli pozorované chyby vo výslovnosti. Preventívnym prístupom, niekedy aj v spolupráci s logopédom, učítelia prispievali k ich eliminovaniu.

Prírodzene, vhodným rečovým vzorom napomáhali učítelia deťom v nadobúdaní základov, ovládania a v používaní **štátneho jazyka**. Niektorí ignorovali verbálny prejav detí v nárečí, prípadne v nárečí s nimi bežne komunikovali. Deti pochádzajúce z inojazyčného prostredia na národnostne zmiešanom území rozumeli hovorenej reči v slovenskom jazyku. V závislosti od rozsahu nadobudnutej slovnej zásoby dokázali štátny jazyk použiť. Učítelia kládli deťom jednoduché otázky a ojedinele zaraďovali jazykové cvičenia. Prechádzanie z maďarského do slovenského jazyka bez pochopenia významu slov a obsahu komunikácie, využívanie prekladovej metódy boli vzhľadom na dosiahnutie elementárnych spôsobilostí detí v štátnom jazyku neúčinné. Príčinami, opätovne, boli nízka úroveň ovládania štátneho jazyka učiteľmi a nedostatočné využívanie interaktívnych metód. Príkladné podporovanie dvojazyčnej komunikácie bolo sledované v 1 MŠ *Bratislavského* a v 1 MŠ *Banskobystrického* kraja. Učítelia dôkladne vo všetkých organizačných zložkách prepájali maďarský a slovenský jazyk. Deti mali možnosť v každodenných situáciách vnímať a plynule používať štátny jazyk. V *Banskobystrickom* kraji bola slovná zásoba detí v štátnom jazyku rozsiahlejšia ako vo vyučovacom jazyku, čo malo pozitívny vplyv aj na ich intelektový vývin. Deti dvoch

tried *Prešovského* kraja používali štátny jazyk len v minimálnej miere, s okolím komunikovali v rómskom jazyku. Mladším deťom v komunikácii pomáhal asistent učiteľa.

Predčitateľskej gramotnosti detí napomáhali učitelia metódami ranného kruhu, kalendára počasia, maľovaného čítania, orientáciou v encyklopédiách, textami, symbolmi a znakmi označujúcimi hrové centrá, odkladací priestor v šatni, niektoré triedy a ich interiér. Ojedinele metódami diskusná sieť, písanie denníkov, tvorba kníh a časopisov, pojmová mapa. Využívali hry s pexesom a puzzlami, s písmenami a číslicami. Podporovali prirodzený záujem detí o knihu a slovenskú literatúru, ako dôležitú súčasť života, čítaním i prerozprávaním klasických rozprávok.

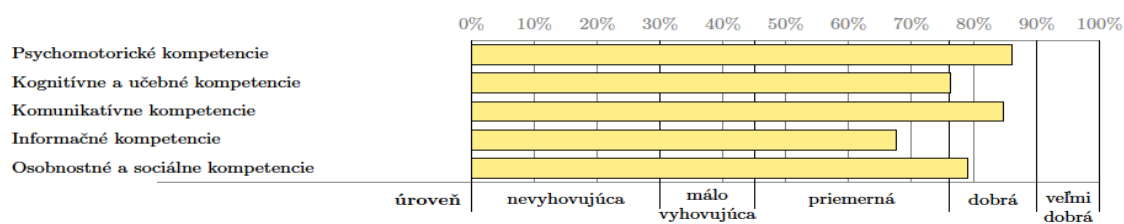
Deti najmä v hrách a hrových činnostiach podľa vlastného záujmu využívali DT samostatne i vo dvojiciach. Bezproblémovo, intuitívne ich manuálne ovládali. Vedeli programovať digitálne hračky, orientovať sa na ploche monitora i interaktívnej tabule, postupovať podľa pokynov a riešiť úlohy edukačných programov. Pri ovládaní počítača a internetu využívali skúsenosti získané najmä z domáceho prostredia. Učitelia odvážnejšie, aj prispením vzdelávania sa, využívali **DT** (58,93 %) **ako prostriedok učebného problému**. Napriek skutočnosti, že umožnili deťom získavať a spracovávať **informácie z rôznych zdrojov** (72,90 %), menej pozornosti venovali ich porovnávaniu a diskutovaniu o skúsenostiach s reálnym a virtuálnym svetom. Obrazové a náučné publikácie, pojmové mapy a pomôcky na skúmanie im predkladali v menšej miere. Celkovo bolo podporovanie **informačných kompetencií** detí učiteľmi na *priemernej* úrovni (**67,57 %**). Výrazným pozitívom v 1 škole *Nitrianskeho* kraja bolo efektívne zaradenie a využívanie DT vo VVČ. Deti demonštrovali ovládaním počítača s príslušenstvom, digitálneho mikroskopu, fotoaparátu a kamery mimoriadne zručnosti. Pri hodnotení využili diktafón.

Priaznivú **atmosféru** (91,43 %) v triedach vytvárali učitelia empatickým, prívetivým prístupom k deťom i ich zákonným zástupcom. Včas eliminovali rušivé momenty a náznaky rozporov, čím podporovali u detí trpezlivosť, toleranciu a vzájomné rešpektovanie, **akceptovanie sa** (91,98 %). Objasňovali deťom dôvody ich osobitostí, inakosti a dôležitosť vzťahovej i konatívnej ohľaduplnosti a pomoci. Zaujímal sa o ich zážitky zo skúseností v MŠ i domácom prostredí. Tým vytvárali príležitosti na prejavovanie **postojov** (80,58 %) a získavali dôveru detí. Napomáhali im v nadobúdaní sebadôvery, čo sa prejavilo v ich sebaistom vystupovaní a prezentovaní sa, sebaobslužných činnostiach a v komunikovaní s deťmi i dospelými. Činnosťami vo dvojiciach a v malých skupinkách im vytvárali príležitosti na vzájomné počúvanie sa a účinné **kooperovanie** (84,81 %). Učitelia sa nie vždy zaujímal o dôvod rešpektovaného odmietnutia činnosti dieťaťom. Predpokladanou príčinou mohlo byť ignorovanie jeho momentálnych i osobných dispozícií. Zaznamenané bolo aj direktívne riešenie problémových situácií učiteľmi, ktorí nevytvorili deťom priestor na vzájomné vysvetlenie konania a argumentáciu svojich názorov i presvedčení. Učitelia **priebežne** (82,07 %) a **súhrnne** (69,57 %) **hodnotili** priebeh a výsledky procesu V a V. Účinnosť hodnotiaceho procesu výrazne ovplyvňovalo dominovanie učiteľov, kladenie zatvorených otázok a prehliadanie úspechov/neúspechov a názorov detí. Nápravu, opätovne, vyžaduje podporovanie hodnotiacich a seba hodnotiacich spôsobilostí detí (52,10 %) a hodnotenie plnených a dosiahnutých cieľov v závere VVČ. Rozvíjanie **osobných a sociálnych kompetencií** detí učiteľmi bolo na *dobrej* úrovni (**78,95 %**).

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa boli na dobrej úrovni (80,51 %), na priemernej úrovni v Bratislavskom, Banskobystrickom, Trnavskom a v Žilinskom kraji, na veľmi dobrej úrovni v Trenčianskom kraji a v 5 špeciálnych triedach. Úroveň dosiahnutú v jednotlivých sledovaných indikátoroch znázorňuje graf č. 5 a percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v uvedenej oblasti graf č. 6.

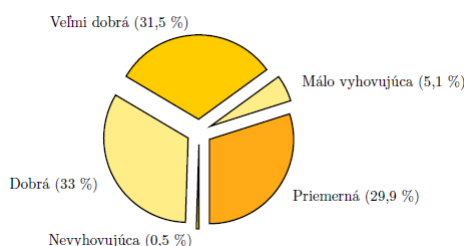
Graf č. 5

Rozvíjanie kľúčových kompetencií detí v materských školách

V oblasti vyučovania a učenia sa bolo 62 škôl na veľmi dobrej úrovni, 65 škôl na dobrej úrovni, 59 škôl na priemernej úrovni, 10 škôl na málo vyhovujúcej úrovni a 1 škola na nevyhovujúcej úrovni.

Graf č. 6 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti vyučovania a učenia sa

Iné zistenia

Zistené boli nedostatky v zriaďovacej listine i na vonkajšom označení 4 škôl. V *Trnavskom* kraji bola MŠ vedená v sieti škôl a školských zariadení ako samostatný subjekt napriek tomu, že reálne bola súčasťou inej školy a vo veci nebol vykonaný žiadny relevantný akt. V 4 školách nebola zriadená rada školy. Obec *Bratislavského* kraja zasiahla VZN do kompetencií riaditeľa tým, že mohol prijať len dieťa, ktoré malo trvalý pobyt v obci. Na pokyn starostu obce *Košického* kraja riaditeľ zaradil deti do tried podľa veku bez rešpektovania požiadaviek ich zákonných zástupcov na vyučovací jazyk. Do priamej výchovno-vzdelávacej dopoludňajšej činnosti cirkevnej školy v *Prešovskom* kraji vstupoval a zasahoval zamestnanec poradne. Na uvedenú skutočnosť bol upozornený Krajský školský úrad v Prešove. Princípy a ciele V a V školského zákona nerešpektovalo 5 škôl. Z toho dve rozšírili vzdelávanie o náboženskú výchovu bez informovaného súhlasu zákonných zástupcov. Zistené bolo aj prekročenie počtu detí v triedach, nedodržanie rozsahu priamej vyučovacej činnosti pedagogického zamestnanca, nezabezpečenie podmienok bezpečnosti a ochrany zdravia detí v školskom areáli a nezabezpečenie stravovania detí. V čase školskej inšpekcie bola VVČ v škole *Bratislavského* a *Košického* kraja realizovaná v slovenskom jazyku. O vyučovanie v maďarskom, či ukrajinskom jazyku nebol zo strany zákonných zástupcov záujem.

Záver

Školské vzdelávacie programy s premyslenými stanovenými vlastnými cieľmi výchovy a vzdelávania umožňovali uskutočňovať výchovno-vzdelávaciu činnosť v súlade s cieľmi školského zákona a štátnym vzdelávacím programom. Zväčša rešpektovali podmienky a zodpovedali profilácii škôl. Vzťahová nadväznosť jednotlivých obsahových celkov, tém, podtém a výkonových štandardov vytvárala predpoklad pre komplexné podporovanie rozvoja kompetencií detí. Pozornosť vyžaduje rozpracovanie umelecko-expresívnej pododblasti. Pozitívom bolo, že niektoré školy deklarovali osobitosti zaškolenia a *bezbariérovosť*

priestorov aj napriek tomu, že *deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami* nevzdelávali.

Dokumentácia, vnútorné pokyny a usmernenia neraz komplexne, systémovo deklarovali postupy a stratégie dosiahnutia zámerov školy vrátane procesu výchovy a vzdelávania. Riaditelia rešpektovali zákonom stanovené podmienky a určili ostatné *podmienky prijímania* detí. Niektorí, aj vzhľadom na zásah zriaďovateľa, obmedzili *rovnoprávny prístup detí k výchove a vzdelávaniu*. Pozornosť je potrebné venovať určeniu a zverejneniu ostaných podmienok prijatia dieťaťa. Obsah vydaných *rozhodnutí* bol zväčša v súlade s právnymi predpismi. Vypracovaný *vnútorný systém kontroly a hodnotenia* nebol vždy zárukou pravidelného, dôsledného, adresného a účinného realizovania vedúcimi pedagogickými zamestnancami. Takmer v polovici kontrolovaných škôl bol formálny. Denné stretávanie sa s učiteľmi považovali riaditelia za dostačujúcu kontrolu. V rozhovoroch uviedli, že mali k dispozícii *príspevok na výchovu a vzdelávanie detí, ktoré majú jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky*. Všetci mali vedomosť o možnostiach jeho využívania, čím negovali vlastné tvrdenia. O využívaní príspevku zväčša rozhodovali, sporadicky v súlade s príslušným zákonom, zriaďovatelia.

Z dotazníkov pre pedagogických zamestnancov vyplývalo, že *poradné orgány* riaditeľa boli funkčné a spolupracovali na pedagogickom riadení. Nie vždy to potvrdili zistenia školských inšpektorov a dokumentoval obsah zápisníc z ich rokovaní. Žiaduci je účinný podiel poradných orgánov na vzdelávaní a skvalitňovaní výučby učiteľov vhodnými spôsobmi predprimárneho vzdelávania, kontrolnými a hodnotiacimi nástrojmi.

Pedagogickí zamestnanci prevažne spĺňali *kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v materskej škole a podmienky na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca*. Mnohí boli vysokoškolsky vzdelaní. *Plán kontinuálneho vzdelávania* rešpektoval ich profesionálny záujem, zámery a možnosti školy. Zverejňovaním výsledných produktov detí, výzdobou a prostriedkami komunikácie, osvetu sa podieľali na kultúrnom a motivujúcom *prostredí*, získavaní dôvery verejnosti a vytváraní imidžu škôl. *Spolupracovali* so zákonnými zástupcami, širokým spektrom inštitúcií a zabezpečovali rôznorodé aktivity súvisiace so školským vzdelávacím programom a plánom práce školy. Plnili rozpracované úlohy *preventívno-výchovných programov*, ktorými podporovali sebauvedomenie a sebavedomie detí, vzájomnú spoluprácu, rešpektovanie rôznych foriem života, ľudských práv a morálnych hodnôt, multikultúrnych rozdielov a tradícií, zdravý životný štýl vrátane prevencie obezity. Prívetivosťou, otvorenosťou vo vzťahoch a premysleným konaním vytvárali a udržiavali *priaznivú atmosféru tried a klímu škôl*.

Školy, aj rozpracovaním v školských poriadkoch, zabezpečovali *podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia* osôb zúčastnených v procese výchovy a vzdelávania. *Denným poriadkom* signalizovali rozloženie organizačných foriem s pevne stanoveným časom činností súvisiacich so životospripravou detí. Pri jeho zostavení je potrebné rešpektovanie vekového zloženia, vzdelávacích potrieb detí konkrétnej triedy a rovnocennosti organizačných foriem. Dostatočné vybavenie *učebnými pomôckami*, hračkami, detskou i odbornou literatúrou, didaktickou technikou a digitálnymi technológiami vytváralo predpoklad zaujímavého, inšpiračného i modulovateľného vyučovania. Nie vždy ich učitelia vzhľadom na vzdelávací obsah cielene *využívali*. Potrebná je obnova a zabezpečenie širšieho spektra telovýchovného náradia, učebných pomôcok pre umelecko-expressívne a bádateľské činnosti.

Učitelia plánovaním a realizovaním rôznorodých edukačných činností napomáhali rozvoju *klúčových kompetencií* detí v súlade so školským vzdelávacím programom. Preferovali frontálnu formu výučby, čo im sťažovalo sledovanie a hodnotenie úspechov/neúspechov detí i splnenie plánovaného zámeru. Nie vždy cieľmi a náročnosťou vzdelávacieho obsahu rešpektovali potreby, dosiahnutú úroveň a rozvojový potenciál detí. Celkovo málo boli vytvárané podmienky hrám, záujmovej sebarealizácii a argumentovaniu detí, edukačným

aktivitám s telovýchovným a hudobným zameraním, experimentovaniu i problémovým úlohám s viacerými možnosťami riešení, čo vyžaduje nápravu. Napredovaniu detí prispeli mnohí učitelia diferencovaním činností so zreteľnými pravidlami, vhodnými postupmi i rešpektovaním ich momentálnych osobných dispozícií. Ich učebný záujem ovplyvňovali vlastnou kreatívnou angažovanosťou, vyjadrovaním pozitívnych očakávaní, otvorenými otázkami a využívaním rôznych, inšpiračných učebných pomôcok. Podporovali ich pohybovanie sa a orientáciu v rôznorodých prostrediach. Aktívnej komunikácii detí napomáhali rozhovormi, jazykovými hrami, komentovaním situácií a činnosťami zameranými na nadobúdanie základov, ovládanie a používanie spisovnej podoby *štátneho jazyka*. Využívaním špecifických metód i záujmu detí o knihy, texty, číslice, piktogramy podporovali ich *predčitateľskú gramotnosť*. Umožňovali im vyjadrovať vlastné myšlienky aj prostriedkami pohybu a umenia. Deti boli súťaživé, spolupracovali, vzájomne si pomáhali, reagovali na telovýchovné i technické názvoslovie, pokyny, signály. Narábali s rôznymi nástrojmi a materiálmi. Zaznamenávali grafomotorické vzory, prezentovali sa plošnou i objemovou tvorbou. Počiatočnú *digitálnu gramotnosť* preukázali bezproblémovým manuálnym ovládaním počítača, programovaním digitálnych hračiek, riešením edukačných programov i orientáciou na internete. Mnohé mali zautomatizované postupy a úkony sebaobslužných činností. Nie vždy im učitelia vytvorili priestor na hodnotenie výsledkov a pokrokov svojej, kamarátovej, skupinovej alebo celoskupinovej činnosti, čo si vyžaduje zlepšenie. Na národnostne zmiešanom území dokázali deti komunikovať v slovenskom jazyku v závislosti od slovnej zásoby, porozumenia významu slov a obsahu vetných konštrukcií. Oproti predchádzajúcemu obdobiu bolo v *Košickom* kraji zaznamenané zlepšenie vo vyučovaní učiteľa a učení sa detí. V *Bratislavskom* kraji bola zistená čiastočne znížená úroveň rozvíjania kognitívnych a učebných kompetencií detí.

Výrazné pozitívne zistenia

- vymedzenie vlastných cieľov výchovy a vzdelávania v ŠkVP
- personálne podmienky
- kultúra a klíma školy, pozitívna a priaznivá atmosféra triedy

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- participovanie poradných orgánov riaditeľa na pedagogickom riadení, skvalitňovaní výchovno-vzdelávacej činnosti a na profesijnom rozvoji učiteľov
- realizovanie vnútroškolskej kontroly s následným skvalitňovaním vyučovania učiteľa
- vedenie pedagogickej dokumentácie v štátnom jazyku a v maďarskom jazyku v triedach a školách s VJM
- uplatňovanie vhodných spôsobov predprimárneho vzdelávania s dôrazom na hru, ako prostriedku aktivizácie detí k učení sa a sebarealizovaniu sa
- zohľadňovanie výchovno-vzdelávacích potrieb, dosiahnutej úrovne a rozvojového potenciálu detí prispôbovaním cieľov a činností
- obnovovanie, rozširovanie a účelné využívanie spektra telovýchovných pomôcok, pomôcok pre umelecko-expresívne a bádateľské činnosti
- ovládanie a používanie štátneho jazyka v triedach a školách s VJM učiteľmi a deťmi
- podporovanie hodnotiacich a sebahodnotiacich spôsobilostí detí a hodnotenie plnených a dosiahnutých cieľov v závere VVČ
- rešpektovanie zákonom stanovených možností (účelu) využívania príspevku na výchovu a vzdelávanie detí, ktoré majú jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe zistených nedostatkov uplatnila Štátna školská inšpekcia **1 306 opatrení**. Vedúcim pedagogickým zamestnancom kontrolovaných škôl bolo *uložených 850 odporúčaní* a **181 opatrení**. Riaditelia *prijali 246 opatrení* na odstránenie zistených nedostatkov. Na porušovanie platných predpisov bolo *upozornených 29* zriaďovateľov, odbor kontroly a inšpekcie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a Krajský školský úrad v Prešove. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom stúpol počet opatrení na odstránenie zistených nedostatkov.

Zriaďovatelia boli **upozornení** na nespĺňanie kvalifikačných predpokladov učiteľov a riaditeľov škôl; na obsadenie miesta vedúceho pedagogického zamestnanca bez výberového konania; na nezabezpečenie predprimárneho vzdelávania striedavo dvomi učiteľmi; na nesúlad obsahu zriaďovacej listiny a vonkajšieho označenia budovy s platným právnym stavom; na nevyhovujúcu úroveň a nevypracovanie školského vzdelávacieho programu, na nevyhovujúcu úroveň a nevypracovanie školského vzdelávacieho programu, na nevydanie pracovného poriadku; na nezriadenie rady školy; na málo vyhovujúcu a nevyhovujúcu úroveň riadenia; na málo vyhovujúcu a nevyhovujúcu úroveň výchovy a vzdelávania; na zásah zriaďovateľa do rozhodovacích kompetencií riaditeľa; na nedostačujúce, na málo vyhovujúcu a nevyhovujúcu úroveň materiálno-technických a priestorových podmienok; na nedodržanie najvyššieho počtu detí v triede; na nedodržanie rozsahu priamej vyučovacej činnosti pedagogického zamestnanca; na nezabezpečenie podmienok bezpečnosti a ochrany zdravia detí v školskom areáli a na nezabezpečenie stravovania detí.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- vypracovať, viesť pedagogickú a ďalšiu dokumentáciu v súlade s platnými právnymi predpismi
- kontrolovať a hodnotiť plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti, spôsoby vyučovania učiteľov vrátane využívania hry a úroveň rozvíjaných kompetencií detí
- participovať s poradnými orgánmi na pedagogickom riadení, skvalitňovaní výchovno-vzdelávacej činnosti a profesijnom rozvoji učiteľov
- skvalitňovať jazykovú prípravu detí v štátnom jazyku v triedach a školách s vyučovacím jazykom maďarským
- zabezpečovať krúžkovú činnosť internými učiteľmi MŠ

Zriaďovateľom

- rešpektovať platné právne predpisy súvisiace s predprimárnym vzdelávaním (dodržať požadovaný počet kvalifikovaných učiteľov striedajúcich sa v dvoch zmenách; rešpektovať kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti učiteľa a riaditeľa; nezasahovať do kompetencií riaditeľov škôl; zosúladiť obsah zriaďovacích listín s právnym stavom)
- rozširovať kapacitné podmienky materských škôl vzhľadom na stúpajúci počet detí
- podporovať profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov
- poskytovať školám, v plnej výške, príspevok na výchovu a vzdelávanie detí, ktoré majú jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky a rešpektovať zákonom stanovené možnosti ich využitia